

Een nieuw tijdperk voor de Kerk.

(1) Kerk als school van het leven

Lezing

Zijn ouders gingen jaarlijks voor het pesachfeest naar Jeruzalem. Toen Hij twaalf jaar was, maakten ze weer hun gebruikelijke pelgrimstocht. Na afloop van het feest vertrokken ze naar huis, maar Jezus bleef in Jeruzalem achter zonder dat zijn ouders het wisten. In de veronderstelling dat Hij zich bij het reisgezelschap bevond, reisden ze een hele dag voordat ze Hem overal onder hun verwanten en bekenden begonnen te zoeken. Toen ze Hem niet vonden, keerden ze terug naar Jeruzalem om Hem daar te zoeken. Na drie dagen vonden ze Hem in de tempel, waar Hij tussen de leraren zat, terwijl Hij naar hen luisterde en hun vragen stelde. Allen die Hem hoorden stonden versteld van zijn inzicht en zijn antwoorden. Toen zijn ouders Hem zagen, waren ze ontzet, en zijn moeder zei tegen Hem: 'Kind, wat heb Je ons aangedaan? Je vader en ik hebben met angst in het hart naar Je gezocht.' Maar Hij zei tegen hen: 'Waarom hebt u naar Me gezocht? Wist u niet dat Ik in het huis van mijn Vader moest zijn?' Maar ze begrepen niet wat Hij tegen hen zei. Hij reisde met hen terug naar Nazaret en was hun gehoorzaam. Zijn moeder bewaarde alles wat er met Hem gebeurd was in haar hart. Jezus groeide verder op en zijn wijsheid nam nog toe. Hij kwam steeds meer in de gunst bij God en de mensen.

Lc 2,41-52 (NBV21)

Overweging

Een nieuw tijdperk voor de Kerk. Daarover willen we in deze cyclus nadenken. We doen dat aan de hand van enkele ideeën van de Tjechische priester-theoloog en filosoof Tomas Halik. Hij schreef het boek "De namiddag van het christendom" met als ondertitel "Op weg naar een nieuw tijdperk." Spreken over hoe de Kerk er zou moeten uitzien is geen gemakkelijke zaak; het is momenteel makkelijker om te blijven stilstaan bij de realiteit; zeker nu het instituut Kerk in diskrediet is geraakt door een reeks schandalen en die realiteit het ideaal van wat de kerk zou moeten zijn totaal onderuit heeft gehaald. Waarom?

Er is de schande van het **wijdverbreid seksueel misbruik** door sommige priesters en religieuzen – dus machtsmisbruik in pastorale relaties – én er was de traagheid van het instituut Kerk om die problemen onder ogen te zien en efficiënt aan te pakken. En we zijn er nog niet want zoals de vroegere hoofdredacteur van Tertio, Emmanuel Van Lierde terecht opmerkt, zal misbruik steeds weer gebeuren zolang de machtsstructuren binnen de Kerk zelf niet herdacht worden.

Daarmee samenhangend is er het **klerikalisme** waarbij de macht in de kerk steunt op de wijding van celibataire mannen – de clerus - en waarbij men de leken en vooral ook vrouwen – ook al zijn ze nog zo competent - als ondergeschikt beschouwt, want niet gewijd.

Er is de **schijnvertoning van het synodaal proces** door ons eigen bisdom – De Lier was er zelf bij betrokken – waarbij onze kritische bemerkingen onder de mat werden geveegd, laat staan dat ze tot in het Vaticaan geraakten.

En onlangs vernamen we dat de **Don Bosco-parochie** in Buizingen niet langer parochie mag zijn, maar enkel een onafhankelijke gemeenschap. De reden is simpel: hun voorgangers zijn niet gewijde mannen en vrouwen. Die zijn zeer bekwaam en worden op handen gedragen door de lokale gemeenschap. Maar dat laatste doet blijkbaar niets ter zake. Wat betekent synodaliteit dan nog in concreto?

Een realistische kijk op het instituut Kerk drijft mij momenteel eerder tot een realistisch pessimisme. En toch is het belangrijk om te blijven kijken naar wat de kerk zou kunnen zijn, anno 2024. Want zoals de apostel Paulus zegt “dragen wij de schat (het evangelie) in aarden potten.” En deze aarden potten kunnen breken. En ik heb de indruk dat het instituut graag potten breekt... Maar het gaat over de schat; over datgene wat de kerk, ook het instituut zou moeten uitdragen.

Bovendien vormen wij als gemeenschap van De Lier ook Kerk. En al bijna 20 jaar lang. Ik ben 18 jaar lang lid geweest van de jezuiëtenorde, heb een deel van het instituut Kerk van binnenuit beleefd, ben in 1992 priester gewijd en heb ook in parochies in Mechelen meegewerkt... Ik ben daar ook dankbaar voor, maar als ik eerlijk ben dan is de geloofsgemeenschap van De Lier toch het beste wat mij op vlak van geloofsbeleving overkomen is.

In zijn boek stelt Tomas Halik vast dat het instituut Kerk haar monopolie op het geloof is kwijtgeraakt en niet meer de macht heeft om het geloof te controleren en te disciplineren. Maar de Kerk als gemeenschap van gelovigen die zich herinnert, die vertelt en die viert, heeft de blijvende roeping om het geloof te dienen, door haar historische ervaring en door de kracht van de geest die zelfs in aarden potten woont en werkt.

Tomas Halik schuift een aantal concepten van Kerk naar voor die in de toekomst belangrijk zijn. De Kerk als volk van God, de kerk als school, de kerk als veldhospitaal en de kerk als spiritueel centrum. In mijn overweging blijf ik stilstaan bij de Kerk **als school van het leven** en **als school van wijsheid**. Hoe moeten we ons dat voorstellen? Tomas Halik grijpt terug naar het ideaal van de middeleeuwse universiteit waar er een gemeenschap was (een ‘universitas’) van docenten en studenten. Het was een levensgemeenschap van gebed en onderwijs. Het ‘contemplata aliis tradere’ – het gecontempleerde aan anderen doorgeven. Men moest niet alleen kennis uit boeken doorgeven, maar die kennis zelf doorleven en proeven en ze dan doorgeven. Het Latijnse woord ‘sapientia’ – (kennis, wijsheid) draagt de stam van sap- in zich en sap-ere betekent “proeven” “genieten”.

En ik bedenk hierbij dat we met de Lier al aardig in die richting zitten: want in vele overwegingen zit niet alleen kennis, maar ook de eigen levenservaring en we delen als gemeenschap ook in brood en wijn wat ons ter harte gaat.

Het is niet toevallig dat Tomas Halik het concept van Kerk als school naar voor schuift.

Want die Kerk als school van het leven is ook ontzettend belangrijk in de huidige maatschappelijke context. In de publieke ruimte overheersen het agnosticisme, het apatheïsme en het religieus analfabetisme. An Billiet vertelde over leerlingen die niet wisten wat Pasen is. Tegelijkertijd krijg je wel de opzichtige minderheden van het religieus fundamentalisme en het dogmatisch atheïsme. Beide werken met een karikatuur van God: de eerste verdedigen die en het tweede verwerpt die. Maar geloven is een weg, een voortdurende zoektocht. “Zoek de Heer”. Daarom is het zo belangrijk dat de kerk een school van het leven wordt waarin men op zoek gaat naar God, naar de God van het leven...

Een aspect dat ik zelf in die Kerk als school van het leven wil binnenbrengen is de kennismaking met de Bijbel – de context, de verhalen, enz... - en dat men die verhalen op het eigen leven kan leggen en dat men ook de inbreng van de moderne wetenschappen en kennis niet schuwt. Dat was iets wat Patrick Perquy nauw aan het hart lag: die Bijbelse spiritualiteit, de Bijbelse verhalen die universele thema’s aansnijden en zo hun licht laten schijnen op ons eigen levensverhaal. Ook de input van de moderne filosofie, antropologie en psychoanalyse... Wat een rijkdom! En hoe belangrijk dat we elkaar op dat vlak elkaar onderwijzen en verder helpen, met onze kennis en levenservaring.

Tomas Halik stelt tenslotte ook de vraag waarover het in die school van het leven ook zeker moet gaan. Over geloof, hoop en liefde. Door deze deugden is God in onze wereld aanwezig.

Geloof – ik heb het daarover al gehad – het is een weg, een zoektocht. Iets anders dan religieuze overtuigingen (cfr. de religieuze fundamentalisten)

Hoop – het en toch en dat is iets anders dan optimisme. Hoop geeft te doen. Hopen op een beter wereld kan alleen als je de handen uit de mouwen steekt.

Liefde – dat is iets anders dan emotie. Aan de vruchten zal je de liefde kennen.

En om mijn overweging af te sluiten formuleer ik nog een wens. Mijn wens is dat onze gemeenschap van De Lier verder mag groeien om voor ons allemaal een school van het leven en van wijsheid te zijn.

Karel Ceule

De Lier, Brugge, 7 april 2024